

М. Каранфиловски (Скопје, Македонија)

Рина Павловна Усикова

М. Karanfilovsky (Skopje, Macedonia)

Rina Usikova

Рина Павловна Усикова е родена на 11 март 1933 г. во Москва. Од 1950 до 1955 г. студирала на Катедрата за словенска филологија при Филолошкиот факултет на Московскиот државен универзитет «Ломоносов». Првата нејзина специјалност станува бугарскиот јазик, но набрзо по совет на шефот на катедрата проф. Самуил Борисович Бернштејн, човекот кој ја напишал првата одредница за македонскиот јазик во «Големата советска енциклопедија» неколку години пред Втората светска војна, започнува да се специјализира во областа на македонскиот јазик. Во 1965 г. ја одбрала својата кандидатска дисертација «Морфологија имени существительного и глагола в современном македонском литературном языке». Веќе следната година започнува да го предава македонскиот јазик на Филолошкиот факултет на Универзитетот «Ломоносов» во Москва и со тоа ги поставува темелите на руската македонистика. Благодарение на нејзините организаторски, научни и педагошки способности таа настава од 1975 г. прераснува во самостојна студиска дисциплина «Македонски јазик и литература» со петгодишни студии кои завршуваат со диплома по македонски јазик и литература. Соработката со нашиот универзитет, во чии рамки веќе работи Семинарот за македонски јазик, литература и култура, овозможува отворање лекторат по македонски јазик и на тој начин се создава првиот македонистички центар во Русија и веројатно најсилниот македонистички центар во светот во кој може да се добие диплома по македонски јазик надвор од Р. Македонија. Отворањето на овој лекторат во време кога имаме само пет лекторати во странство добива и симболично значење за своето време и го отвора широкиот пат кон меѓународната афирмација на македонскиот јазик.

Рина Усикова има објавено повеќе од сто научни трудови, книги, учебници и речници. Нејзините дела денес веќе претставуваат неизбежна и барана литература за секој македонист и славист, за сите кои научно се занимаваат со македонскиот јазик. Нејзините македонско-руски речници изработени од колектив автори под нејзино раководство се исто така од непроценлива вредност и се неопходен дел од секоја славистичка библиотека во светот.

Оттогаш до денес овие студии ги завршиле педесетина дипломирани македонисти кои работат на руските универзитети во Москва, Перм, во руското Министерство за надворешни работи и амбасадата на Руската Федерација во Репу-

блика Македонија, во македонската амбасада во Москва, во претставништвата на македонски фирми во Русија, во руски издавачки куќи. На тој начин Москва со Универзитетот «Ломоносов» станува и до денес е најголемиот македонистички центар надвор од Република Македонија. Сето ова немаше да биде постигнато ако не беше упорноста, волјата, ентузијазмот и знаењето на Рина Павловна Усикова.

Во Македонија Рина Павловна пред сè соработува со Блаже Конески и Божидар Видоески, Радмила Угринова-Скаловска, Ружа Паноска, Лилјана Минова-Ѓуркова. Мислам дека нема да претерам ако речам дека нема македонист со кого нашата Рина не се познаваше и со кого не соработуваше. Не случајно реков нашата Рина. Таа ни беше блиска на сите нас, а и нас таа не чувствуваше како свои блиски, меѓу нас се чувствуваше како меѓу свои луѓе.

Рина Павловна беше чест и редовен учесник на летните школи на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура во Охрид. Редовно учествуваше и во научните конференции при Семинарот. Секоја година редовно доаѓаа и нејзините студенти од Москва, а подоцна и студентите на нејзините поранешни студенти од други руски универзитети. Многумина од нив учествуваа и во научните конференции. Нивното учество и денес е впечатливо и сведочи за успехите на руската македонистика чиј основоположник е токму Рина Усикова.

Од 1993 до 1997 г. Рина Усикова работи во Скопје на нашата катедра за славистика. Нејзиното присуство ѝ овозможи на Катедрата да ја збогати својата наставна програма и да ја активира преведувачката насока. Нејзиниот ангажман во Скопје придонесе и во развојот на македонската русистика. Во соработка со неа започна реализацијата на серијата руско-македонски научни савистички конференции со заеднички наслов «Руско-македонски јазични, литературни и културни врски». Досега се одржани седум такви конференции во Охрид, Скопје, Москва и Перм. Издадените седум зборници донесуваат богат научен материјал за заемните врски на двата народа и двете култури. Верувам дека овие конференции и во иднина ќе носат нови резултати.

Рина Усикова има преведено и многу македонски автори на руски јазик. Меѓу нив се Ѓ. Абаџиев, Т. Момировски, С. Дракул, Ј. Бошковски и Горан Стефановски («Диво месо»).

Во 1979 г. избрана е за странски член на МАНУ, во 1994 г. избрана е за визитинг-професор на УКИМ, а во 1996 г. за почесен доктор на УКИМ. За својата работа и за својот придонес во развојот и афирмацијата на македонистиката во Русија и во светот во 1989 г. одликувана е со орденот «Југословенско знаме со златен венец», а во 2007 г. одликувана е со Орден за заслуги за Република Македонија. Во 2005 г. ја одбранува својата докторска дисертација «Македонскиот јазик как предмет славяноведения и балканистики». Неуморна како професор и педагог останува активна и до 2015 г., до својата 82 година од животот, им ги пренесува своите знаења за македонскиот јазик на своите студенти. Таков неуморен педагог и професор, научник и Човек кој се грижи, ги учи и ги сака своите студенти е достоинствен за најдлабока почит и восхит.

Беше вљубена во Македонија, и посебно во Охрид. Сакаше сè што е македонско. Така беше во Скопје и во Охрид, ама така беше и во нејзиниот дом во Москва. Заедно со нејзиниот сопруг Чеслав Лупинович, еден прекрасен човек со огромно срце, бранител на Москва во далечната 1941 г., го претворија нивниот дом во неодминливо место при посетите на Москва за сите Македонци кои имаа некаков контакт со нив. Топлината на тој дом и срдечноста на домаќините го претвораа

времето во незаборавни и пријатни средби придружени со руски и македонски специјалитети, во најголем дел лично направени од домаќинката Рина, а потоа со неизбежните чашки руска вотка, ерменски коњак, но и македонска жолта ракија и омиленото македонско црно вино «Т'га за југ» продолжуваа разговорите со соговорниците Рина и Чеслав на секојдневни, но и на научни теми. Секако, никогаш не беа заборавени здравиците, неодминлив дел од руската традиција, посветени на Македонија, на Русија, за пријателството меѓу двата народа, за успехот на македонистиката, за роднините, пријателите, колегите...

Не можам да не ја спомнам и нејзината последна посета на Охрид и Македонија, на Семинарот пред неколку години (2014 г.). Имаше силна желба да посети некои места во Охрид и на брегот на езерото, како плажата во Љубаништа на пример. Ја одвезовме таму. Уживаше во капењето, но и се чувствуваше дека сака на свој начин да се збогува со езерото, чувствуваше дека е тоа последната нивна средба.

Но таа ќе остане засекогаш во нашите срца, во нашите спомени. Нејзиното дело е неизбришливо. Нејзиниот придонес во македонистиката ќе продолжи преку нејзините ученици. Нека ѝ е вечна слава.

Сведения об авторе:

Максим Каранфиловский,
доктор филологии
профессор
Университет им. Свв. Кирилла и Мефодия в
Скопье (Македония)

Maxim Karanfilovsky,
PhD
Professor
University Sts. Cyril and Methodius University in
Skopje (Macedonia)